

1882

KONYA TİCARET ODASI
KONYA CHAMBER OF COMMERCE

TARIM SEKTÖRÜ

“2024 Değerlendirmesi, 2025 Beklentileri”

Nazlı ÜSTÜN

Sektör Raporu

Ekonomik Araştırmalar ve Proje Müdürlüğü

KONYA
Şubat 2025
www.kto.org.tr

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
2. 2024 YILINDA DÜNYADA TARIM SEKTÖRÜNÜN DURUMU	1
3. 2024 YILINDA TÜRKİYE’DE TARIM SEKTÖRÜNÜN DURUMU	2
3.1. Büyüme ve Üretim Performansı	2
3.2. Tarım Ürünleri İhracatı	4
3.3. Tarım Politikaları ve Tarımsal Destekler	5
3.4. Tarıma Dayalı Organize Sanayi Bölgeleri	6
3.5. Tarım Sektöründe Dijitalleşme	6
4. 2024 YILINDA TARIM SEKTÖRÜNDE KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR	7
5. SEKTÖRDE 2025 YILI HEDEFLERİ VE BEKLENTİLERİ	10
6. KAYNAKÇA	11

1. GİRİŞ

Tarım sektörü, ülkelerin gıda güvenliğini sağlamak ve ekonomik kalkınmalarını desteklemek için stratejik bir alandır. Türkiye, verimli toprakları ve tarımsal potansiyeliyle dünya genelinde önemli bir üretici konumundadır.

Türkiye tarım sektörü, iklim koşulları, su kaynakları, tarım politikaları ve uluslararası pazar koşulları gibi birçok faktörden etkilenmektedir. Son yıllarda iklim değişikliği, su kaynaklarının azalması ve uluslararası ticaretteki rekabetin artması gibi nedenlerle tarım sektörü zorlu bir süreçten geçmektedir. Bu nedenle, tarım sektörünün sürdürülebilirliği için çeşitli politika ve desteklerin sağlanması gerekmektedir.

2024 yılı, Türkiye tarım sektörü için hem zorluklarla hem de önemli gelişmelerle dolu bir yıl olmuştur. Bu raporda Tarım Sektörünün 2024 yılı değerlendirmesi ve 2025 yılı beklentileri ele alınacaktır.

2. 2024 YILINDA DÜNYADA TARIM SEKTÖRÜNÜN DURUMU

Küresel ekonomi içerisinde tarım, özel bir öneme sahiptir. Küresel çapta artan nüfus, doğal kaynakların azalması ve iklim değişikliğinin neredeyse önlenemez boyutlara ulaşması tarım endüstrisini daha sınırlı kaynakla daha fazlasını üretme yolunda zorlamaktadır. Rakamlar açısından tarım, küresel nominal GSYH'nin %4,1'ine tekabül eden 4,6 trilyon dolarlık bir endüstriyi oluşturmaktadır. Tarım endüstrisi dünyada çalışan nüfusun %26'sını kapsamaktadır. Az gelişmiş ve gelişmekte olan kimi ülkelerde, tarımın ekonomideki payı ve tarımdan geçimini sağlayanların oranı oldukça fazladır.

Dünyanın en büyük nüfusuna sahip olan Çin; üretim, fiyat ve verimlilik alanlarında küresel trendleri oluşturmaktadır. Dünya tarım topraklarının %10,6'sına sahip olan Çin, küresel çıktının %30'dan fazlasını elde etmektedir. Gıda arz güvenliğini elinde bulundurmak isteyen Çin; Asya, Avrupa ve Afrika gibi farklı coğrafyalarda tarım arazileri ve küresel tarım şirketleri satın almakta, küresel tarım üretiminde elini güçlendirmek için büyük çaba sarf etmektedir. 2023 yılında Çin 171.50 Milyar Dolar ile dünyanın en büyük tarım ürünleri ithalatçısıdır. Çin'in tarımsal ürünler ithalatının 2024 yılında 245 milyar dolara ulaşması beklenmektedir.

Dünyanın en büyük tarım ihracatçısı ise ABD'dir. 2024 yılında ABD'nin tarımsal ürün ihracatı, bir önceki yıla göre %22 artış göstererek son on yılın en büyük yıllık yükselişini kaydetmiştir.

Küresel tarım sektörü 2024 yılında jeopolitik gerilimler, iklim değişikliğinden kaynaklanan aşırı hava olaylarının artan sıklığı ve şiddeti dâhil olmak üzere birçok zorlukla karşı karşıya kalmıştır. Ayrıca bazı ülkelerin ihracat kısıtlamaları uluslararası ticaret sistemi üzerinde ilave baskı oluşturmuştur.

- **Jeopolitik gerilimler:** Rusya-Ukrayna Savaşı ve Orta Doğu'daki gerginlikler, tarım ürünlerinin ticaretini olumsuz etkilemiştir. Artan enerji fiyatları, tarım sektörünü de etkilemiş ve dünya genelinde gıda fiyatlarında artışlar görülmüştür. Bazı ülkelerin ihracat kısıtlamaları, küresel gıda fiyatlarında dalgalanmalara yol açmıştır.
- **İklim değişikliği:** Aşırı hava olayları (kuraklık, sel vb.) tarımsal üretimde belirsizlikleri artırmıştır.
- **Destekler ve verimlilik:** 54 ülkede tarıma yıllık ortalama **842 milyar dolar** destek sağlanmıştır. Çin (%37), ABD (%15), Hindistan (%14) ve AB (%13) bu desteğin büyük kısmını almıştır.

Bu gelişmeler, küresel gıda fiyatlarında dalgalanmalara ve arz-talep dengesizliklerine yol açarak tarım sektörü için yeni zorluklar yaratmıştır. Bu zorluklara yanıt olarak, Dünya Bankası, 2024 yılında tarım sektörüne yönelik yıllık finansman taahhütlerini 2030 yılına kadar 9 milyar dolara çıkarma planını açıklamıştır. Bu yatırım artışıyla, gıda üretimi, verimlilik, su kıtlığı, gübre, altyapı ve finansman gibi alanlardaki sorunların ele alınması hedeflenmektedir.

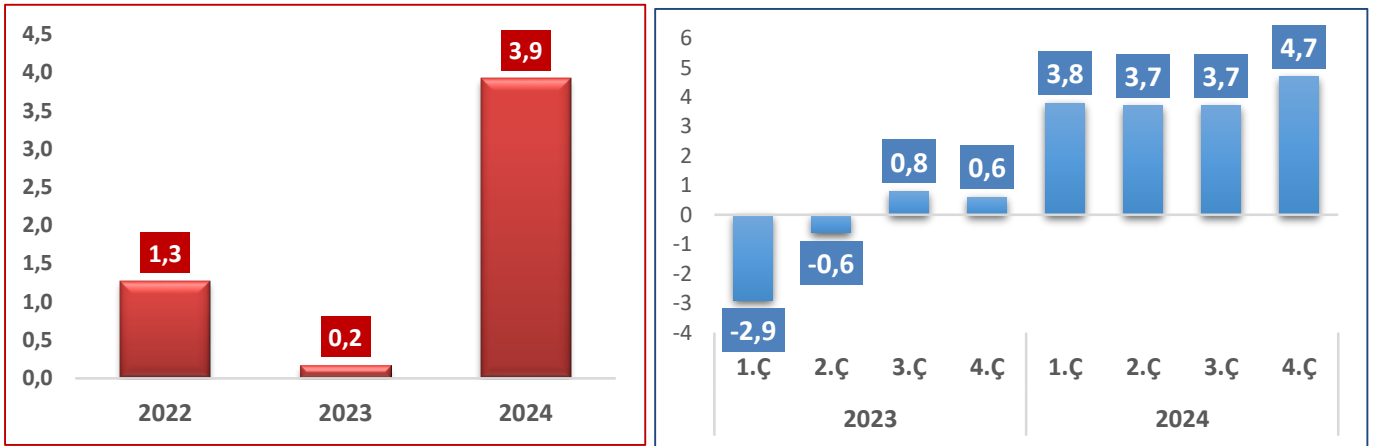
3. 2024 YILINDA TÜRKİYE’DE TARIM SEKTÖRÜNÜN DURUMU

3.1. Büyüme ve Üretim Performansı

- Tarım Sektöründe Büyüme

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre Gayrisafi Yurt İçi Hâsıla (GSYH) 2024 yılında %3,2 artmıştır. Tarım, ormancılık ve balıkçılık sektöründe büyüme ise 2024 yılında %3,9 oranında artış göstermiştir. Türkiye’de tarım sektörü 6 çeyrektir aralıksız büyüme göstermektedir.

GRAFİK 1. Tarım Sektöründe GSYH (Yıllık ve Çeyrek Bazında)

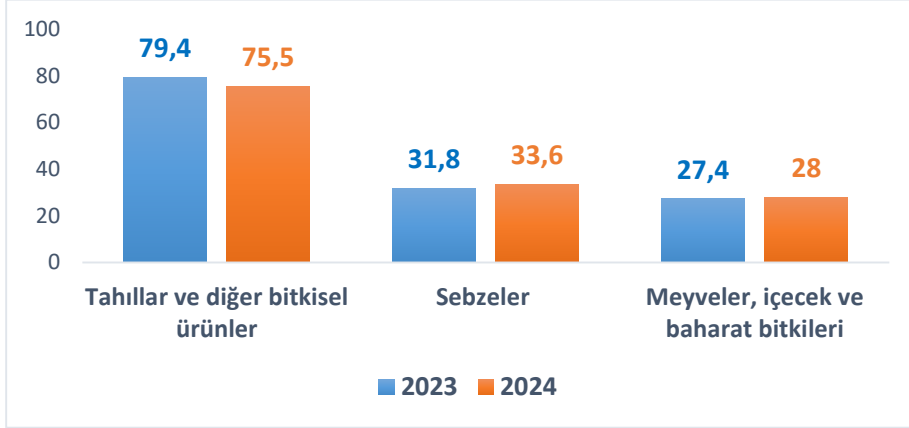

Kaynak: TÜİK

- Bitkisel Üretim

2024 yılı itibariyle Türkiye’de 240.020.918 dekar tarım alanında bitkisel üretim yapılmaktadır. Bitkisel üretim bir önceki yıla göre tarla ürünlerinde azalmış, meyve ve sebze grubunda ise artmıştır. Üretim miktarları, 2024 yılında bir önceki yıla göre tarla ürünleri olan tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerde (yem bitkileri hariç) %5,0 azalmış; sebzelerde %5,6, meyveler, içecek ve baharat bitkilerinde %2,1 oranında artmıştır. Buna göre, yaklaşık üretim miktarları tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerde 75,5 milyon ton, sebzelerde 33,6 milyon ton, meyveler, içecek ve baharat bitkilerinde ise 28 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

GRAFİK 2. Bitkisel Üretim (Milyon Ton) (2023-2024)

Kaynak: TÜİK

- Hayvansal Üretim

2024 yılında büyükbaş hayvan varlığı bir önceki yıla göre %2,4, küçükbaş hayvan varlığı bir önceki yıla göre %4,8, kümes hayvanı varlığı ise bir önceki yıla göre %2,8 artmıştır.

Büyükbaş hayvan sayısı bir önceki yıla göre %2,4 artarak 16 milyon 986 bin baş olmuştur. Büyükbaş hayvan kategorisinde, sığır sayısı bir önceki yıla göre %2,5 artarak 16 milyon 824 bin baş, manda sayısı ise bir önceki yıla göre %0,2 artarak 162 bin 51 baş olmuştur.

Küçükbaş hayvan sayısı bir önceki yıla göre %4,8 artarak 54 milyon 903 bin baş olmuştur. Küçükbaş hayvan kategorisinde, koyun sayısı bir önceki yıla göre %4,8 oranında artarak 44 milyon 81 bin baş, keçi sayısı ise bir önceki yıla göre %5,0 oranında artarak 10 milyon 822 bin baş olmuştur.

TABLO 1. Hayvan varlığı istatistikleri (2023-2024)

	2023	2024	Değişim (%)
Büyükbaş Hayvan Varlığı (baş)	16.583.005	16.986.259	2,4
Sığır	16.421.256	16.824.208	2,5
Manda	161.749	162.051	0,2
Küçükbaş Hayvan Varlığı (baş)	52.363.410	54.902.668	4,8
Keçi	10.302.940	10.822.084	5,0
Koyun	42.060.470	44.080.584	4,8
Kümes Hayvanı Varlığı (adet)	373.751.900	384.146.654	2,8
Bal Üretimi (ton)	114.886	95.492	-16,9
Yaş İpek Kozası Üretimi (kg)	78.163	84.899	8,6

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı

- Kümes Hayvancılığı Üretimi

2024 yılında bir önceki yıla göre, tavuk yumurtası üretimi %2,5, kesilen tavuk sayısı %7,7 ve tavuk eti üretimi %7,9 oranında artmıştır.

TABLO 2. Kümes Hayvancılığı Üretim Miktarı (2023-2024)

Kümes Hayvancılığı Üretimi	2023	2024	Değişim (%)
Tavuk eti (Ton)	2.328.791	2.512.131	7,9
Kesilen tavuk (Bin adet)	1.270.251	1.367.772	7,7
Tavuk yumurtası (Bin adet)	20.637.732	21.155.089	2,5

Kaynak: TÜİK

- Süt ve Süt Ürünleri Üretimi

Ticari süt işletmeleri tarafından toplanan inek sütü miktarı, 2024 yılında bir önceki yıla göre %9,9 artmıştır. Üretilen süt ürünleri miktarında da 2024 yılında artış söz konusudur. 2024 yılında bir önceki yıla göre, inek peyniri üretimi %6,6, ayran üretimi %12,3, yoğurt üretimi %6,7, içme sütü üretimi %3,4 ve tereyağı üretimi %15,2 oranlarında artış göstermiştir.

TABLO 3. Toplanan İnek Sütü ve Üretilen Süt Ürünleri Miktarı (2023-2024) (Ton)

Süt ve Süt Ürünleri Üretimi	2023	2024	Değişim (%)
Toplanan inek sütü	10.219.042	11.233.466	9,9
İçme sütü	1.525.614	1.577.557	3,4
Yoğurt	1.219.586	1.300.781	6,7
Ayran	829.554	931.851	12,3
İnek peyniri	773.082	823.783	6,6
Tereyağı	87.066	100.321	15,2

Kaynak: TÜİK

3.2. Tarım Ürünleri İhracatı

Türkiye, dünyada tarım ürünleri ihracatında önde gelen ülkelerden birisidir. Un ihracatında dünyada 1, makarna ihracatında da dünyada 2. sırada, fındık, kuru ve taze kayısı, kuru incir, mandalina, ayva, limon, mercimek, kiraz ihracatında dünyada ilk 3'te yer almaktadır.

Tarım sektörü 2024'te 36,2 milyar dolarla tüm zamanların en yüksek yıllık ihracatını gerçekleştirmiştir. İhracat 2023'e göre %3,3 artarken, tarım sektörünün Türkiye'nin gerçekleştirdiği toplam ihracat içerisindeki payı %16 olmuştur.

Bu alanda faaliyet gösteren 10 sektörden ikisi tüm zamanların en yüksek yıllık ihracatını gerçekleştirmiştir. Buna göre, geçen yıl meyve sebze mamulleri 2,7 milyar dolarlık, kuru meyve ve mamulleri 1,9 milyar dolarlık ihracat yapmıştır. Geçen yıl meyve sebze mamullerinde yüzde 1,2, kuru meyve ve mamullerinde %0,8 ihracat artışı kaydedilmiştir.

Sektörlerin en büyük pazarı ise ABD ve Almanya olmuştur. Kuru meyve ve mamulleri sektöründe Almanya’ya yapılan ihracat 247,3 milyon doları bulurken, meyve sebze mamullerinde ABD’ye 429,4 milyon dolarlık bir satış yapılmıştır.

3.3. Tarım Politikaları ve Tarımsal Destekler

2024 yılında tarım politikalarında yeni bir sayfa açılmıştır. Tarım ve Orman Bakanlığı, yılın başında 2024-2028 dönemini kapsayan 5 yıllık strateji planını açıklamıştır. Akabinde Mart ayında “2024-2028 Hayvancılık Yol Haritası” açıklanmıştır. Kooperatifçiliği ve üretici birliklerini teşvik ederek desteklemek amacıyla tarımsal örgütleri derecelendirme dönemi başlamıştır.

2024 yılında tarımsal destekleme modelinde sadeleşmeye gidilmiş ve tarımsal üretimde planlı üretim modeli uygulanmaya başlanmıştır. Tarım ve Orman Bakanlığı, 2025-2027 dönemi için yeni bir destekleme modeli açıklamıştır. Bu model, üreticilere önceden bilgi verilmesini ve üretim planlamasını kolaylaştırmayı hedeflemektedir. Destekler daha sade ve etkin hale getirilmiştir. Bitkisel üretim tarafında 13 stratejik ürün belirlenerek destekler ilk kez üç yıllık olarak açıklanmıştır. Yine üç yıllık açıklanan hayvancılık desteklemelerinde verimli ve kaliteli üretime daha fazla destek verileceği duyurulmuştur. Birim destek katsayı değeri ve destekleme tutarı her yıl yeniden belirlenecektir. Her kategori için destek katsayısı belirlenmiştir. 2025 üretim yılı için destek katsayı değeri dekarda 244 lira olmuştur. Temel destekle tüm ürünler için **mazot maliyetinin %50’si ve gübre maliyetinin %25’i** karşılanacaktır. Yeni destekleme modelinin ana desteklerinden birisi de üretimi geliştirme destekleridir. Bu kapsamdaki en önemli destek sertifikalı tohum, fide, fidan kullanım destekleridir.

2024 yılı tarımsal destek bütçesi 91,5 milyar TL’dir. 2024 yılında harcanan 91,5 milyar TL bütçenin %70,4’ü bitkisel üretim, %22,6’sı hayvansal üretim, %6’sı kırsal kalkınma, %0,8’i tarımsal Ar-Ge ve %0,2’si ise su ürünleri üretimi desteğidir. Bakanlık kayıt sistemlerine kayıtlı tarımsal desteklerden yararlanan çiftçi sayısı 2,9 milyondur.

TABLO 4. Tarımsal Destek Bütçesi, 2024

Faaliyet Konusu	2024 Yılı Bütçe Kanun	2024 Yılı Bütçe Harcama (31 Aralık 2024)	2024 Yılı Bütçe Harcama İçindeki Oran (%)
Bitkisel Üretim	63.493.617.000	64.377.670.544	70,4
Hayvansal Üretim	19.056.800.000	20.632.301.598	22,6
Su Ürünleri Üretimi	271.500.000	219.695.905	0,2
Tarımsal Araştırma ve Geliştirme	682.083.000	725.442.290	0,8
Kırsal Kalkınma	8.050.000.000	5.510.745.636	6,0
Toplam	91.554.000.000	91.465.855.973	100,0

Not: 2024 yılından kalan 10,1 milyar TL’nin ödemesi 2025 yılı Ocak-Şubat aylarında gerçekleştirilecektir.

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı

Ayrıca, üst üste iki yıl işlenmeyen arazilerin kiralanmasına imkân veren yasal düzenlemeyi hayata geçirilmiştir. Buna göre, mülkiyeti gerçek ve tüzel kişilere ait ve üst üste iki yıl süreyle işlenmeyen tarım arazileri, arazinin vasfının değiştirilmemesi ve kiralayan tarafından tarımsal üretimde kullanılması şartıyla Bakanlıkça sezonluk olarak kiraya verilecektir. Düzenlemeyle ülkede tarımsal üretimin artırılması planlanmaktadır.

3.4. Tarıma Dayalı Organize Sanayi Bölgeleri

Ülkemizde tarımın gelişmesine büyük katkı sağlayacak, mücavir alan sınırları içindeki hayvancılığı şehir dışına çıkarılmasını sağlayarak, çevre ve insan sağlığını ön plana alan, doğal kaynakları değerlendirmeyi, geri kalmış bölgelerin kalkınmalarını teşvik ederek, her türlü bitkisel ve hayvansal üretim ile tarıma dayalı sanayi yatırımlarını bu bölgelere çekmeyi hedefleyen Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgeleri kurulmaktadır.

Ülkemizde 43 adet Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi (TDİ OSB) bulunmaktadır. 95 bin 61 dekar alana kurulu organize tarım bölgelerinin 22 tanesi bitkisel üretim, 20 tanesi hayvansal üretim ve 1 tanesi su ürünleri yetiştiriciliği alanında faaliyette bulunmaktadır.

2024 yılında 4 tanesi bitkisel üretim ve 1 tanesi hayvansal üretim alanında faaliyette bulunan 5 adet organize tarım bölgesine tüzel kişilik kazandırılmıştır.

TABLO 5. Faaliyet Alanlarına Göre Organize Tarım Bölgeleri, 2024

Faaliyet Alanı	2001-2023 (Adet)	2001-2023 (Alan - Dekar)	2024 (Adet)	2024 (Alan - Dekar)	Toplam (Adet)	Toplam (Alan - Dekar)
Bitkisel Üretim	18	31.893	4	8.512	22	40.405
Hayvansal Üretim	19	46.001	1	2.305	20	48.306
Su Ürünleri Yetiştiriciliği	1	6.350	0	0	1	6.350
TOPLAM	38	84.244	5	10.817	43	95.061

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı

3.5. Tarım Sektöründe Dijitalleşme

2024 yılında Türkiye'nin tarım sektöründe, teknolojik yenilikler ve dijitalleşme süreçleri ön plana çıkmıştır. Bu gelişmeler, tarımsal üretimde verimliliği artırmak ve sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla çeşitli alanlarda kendini göstermiştir.

Akıllı Tarım Teknolojileri: Çiftçiler, tarım süreçlerini optimize etmek için sensörler, drone'lar ve uydu görüntüleme sistemleri gibi akıllı tarım teknolojilerini daha yaygın bir şekilde kullanmaya başlamıştır. Bu teknolojiler, toprak analizi, sulama yönetimi ve ürün takibi gibi konularda daha hassas ve veriye dayalı kararlar alınmasına olanak tanımaktadır.

Yapay Zekâ ve Veri Analitiği: Yapay zekâ destekli uygulamalar, hastalık ve zararlı tespiti, hasat zamanlaması ve pazar analizleri gibi alanlarda çiftçilere önemli avantajlar sunmaktadır. Veri analitiği sayesinde, üretim süreçleri daha etkin bir şekilde planlanmakta ve kaynak kullanımı optimize edilmektedir.

Sürdürülebilir Tarım Uygulamaları: Çevresel etkileri minimize etmek amacıyla, sürdürülebilir tarım teknikleri ve organik tarım uygulamaları yaygınlaşmıştır. Bu kapsamda, biyoteknoloji ve genetik mühendislik alanlarındaki ilerlemeler, daha dayanıklı ve verimli tohum çeşitlerinin geliştirilmesine katkı sağlamaktadır.

Sonuç olarak, 2024 yılında Türkiye'nin tarım sektörü, teknolojik yenilikler ve dijitalleşme sayesinde önemli bir dönüşüm yaşamıştır. Bu gelişmeler, hem üreticilere hem de ülke ekonomisine olumlu katkılar sağlamaktadır.

4. 2024 YILINDA TARIM SEKTÖRÜNDE KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR

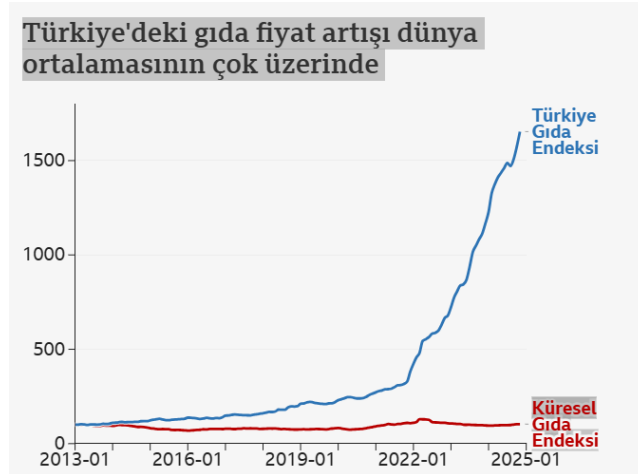
Artan maliyetler, düşük fiyat, tarlada kalan ürünler, ithalat politikası, ihracat yasakları, iklimin etkileri ve gıda enflasyonu 2024 yılında tarım sektöründe karşılaşılan başlıca zorluklar olmuştur.

- Gıda Enflasyonu

2024 yılında da gıda enflasyonu hiç gündemden düşmemiştir. Nitekim Türkiye'de gıda maliyeti tüketici sepetinin yaklaşık dörtte birini oluşturmaktadır. Aralık 2024 itibarıyla yıllık gıda enflasyonu %43,58 olmuştur. Türkiye gıda enflasyonunda dünyada ilk sıralarda yer almaktadır.

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'ne (FAO) göre Küresel Gıda Endeksi, 2023 yılına göre %6,7 artışla ortalama 127 puan olmuştur. Türkiye Gıda Endeksi ise hızlı yükselişini sürdürmüş ve 2024 sonunda 1.655 puana yükselmiştir.

GRAFİK 3. Dünya ve Türkiye Gıda Fiyat Endeksi Karşılaştırması (2013 – 2025)

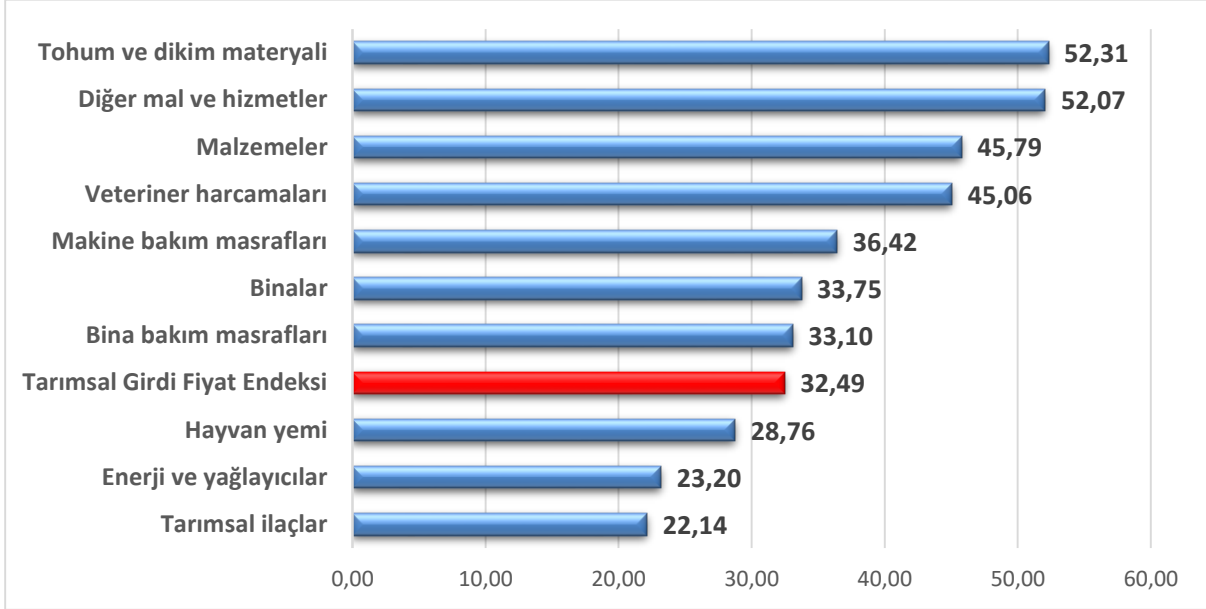

Kaynak: FAO - TÜİK

- Artan Maliyetler

Tarımsal girdi fiyatlarının sürekli olarak artması üreticilerimizin maliyetini artırırken, bu durum doğrudan gıda fiyatlarına da yansımaktadır. Tarımsal girdiler olan gübre, yem, tarım ilacı, elektrik, tohum, sulama fiyatlarında 2024 yılında ciddi oranda artış olmuştur. TÜİK verine göre, Tarımsal Girdi Fiyat Endeksi (Tarım-GFE) yıllık %32,49 artmıştır.

GRAFİK 4. Alt Gruplara Göre Tarım-GFE Yıllık Değişim Oranları (%) (2024)

Kaynak: TÜİK

Tarımsal işletmelerin en önemli girdi kalemlerinin fiyatlarında meydana gelen bu değişkenlik ve öngörülemeslik Türk çiftçisini zora sokmaktadır.

- Arz-Talep Dengesinde Dalgalanmalar

2024 yılı, arz-talep dengesinde dalgalanmaların yaşandığı ve fiyat istikrarsızlığının gündemden düşmediği bir yıl olmuştur. Üretici bir çok ürünü düşük fiyattan satmak zorunda kalırken, tüketici alım gücünün de düşmesiyle “pahalı” diye alamamaktan şikayet etmiştir.

Özellikle buğday başta olmak üzere tahıl ürünlerine yönelik açıklanan taban alım fiyatları enflasyonun çok altında kalarak üretici tarafında hayal kırıklığı yaratmıştır.

Yaş meyve ve sebze üreticileri açısından da 2024 yılı zor geçmiştir. Plansız üretim ve sözleşmeli üretim modelinin sağlıklı işlememesi sonucu başta domates olmak üzere kavun, karpuz, patates, biber, patlıcan dâhil pek çok üründe üretici zarara uğramıştır.

- İhracat Yasakları

2024 yılında Türkiye, tarım ürünleri ihracatında çeşitli yasaklar ve kısıtlamalar uygulamıştır. Özellikle zeytinyağı sektöründe, dökme ve varilli zeytinyağı ihracatına getirilen yasak dikkat çekmektedir. Bu yasak, iç piyasada fiyatların düşmesini sağlamak amacıyla alınmış olsa da, fiyatların düşmesi yerine artmasına neden olmuş ve ihracatta ciddi kayıplara yol açmıştır. Sonuç olarak, Ticaret Bakanlığı 1 Kasım 2024 tarihine kadar 50 bin tonluk bir ihracat kotası tanımlayarak yasağı esnetmiştir.

2024 yılında Türkiye'de beyaz et fiyatlarında yaşanan hızlı artış nedeniyle, Ticaret Bakanlığı iç piyasada fiyat istikrarını sağlamak amacıyla tavuk eti ihracatına sınırlama getirmiştir. Bu kapsamda, 1 Mayıs 2024'ten 31 Aralık 2024'e kadar aylık en fazla 10 bin ton, toplamda ise 80 bin ton ihracat kotası uygulanmıştır.

- İthalat Politikası

2024 yılında Türkiye'nin tarım sektöründe ithalat politikaları, iç piyasa dengelerini koruma ve gıda arz güvenliğini sağlama hedefleri doğrultusunda şekillenmiştir. Özellikle stratejik ürünlerdeki arz-talep dengesizlikleri, ithalatın artırılması yönünde adımlar atılmasına neden olmuştur.

2024 yılında Türkiye'nin tarımsal ihracatı 261,9 milyar dolar, ithalatı ise 344,2 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu durum, 82,2 milyar dolarlık bir dış ticaret açığına ve ihracatın ithalatı karşılama oranının %76,1'e düşmesine neden olmuştur. Bu rakamlar Türkiye'nin tarım sektöründeki dışa bağımlılığının ne kadar ciddi boyutlara ulaştığını gözler önüne sermektedir. Özellikle soya ve mısır gibi hayvan yemi olarak kullanılan ürünlerdeki ithalat artışı, hayvancılık sektörünün de dolaylı olarak dışa bağımlı hale geldiğini göstermektedir.

2024 yılında, Türkiye'nin hayvancılık ithalatı 1 milyar doları aşmıştır. Bu dönemde 331 bin baş canlı hayvan için 591 milyon dolar, 69 bin ton kırmızı et için ise 439 milyon dolar harcanmıştır. 2025 yılı için besicilik sığır ithalatı talimatı yayınlanmıştır. Bu yıl 520 bin baş besilik sığır ithalatı planlanmaktadır. Bu politika sonucunda tarım ve hayvancılıkta yerli üretim azalırken dışa bağımlılık artıyor.

- İklim Değişikliği

İklim değişikliğinin olumsuz etkisi tarım sektöründe bariz bir şekilde hissedilmektedir. 2024 yılında Hazirandan itibaren yaşanan rekor sıcaklıklar ve kuraklığın da etkisiyle bazı ürünlerde verim ve kalite kayıpları yaşanmıştır. Yine aşırı sıcak havaların fire oranlarını artırmasıyla birlikte yaz mevsiminde sebze-meyve fiyatları üç haneli rakamlara ulaşmıştır.

- Pestisit Sorunu

Türkiye, başta meyve ve sebze olmak üzere tarım ürünlerini özellikle Avrupa Birliği (AB) ülkelerine ihraç etmektedir. AB'nin pestisit kalıntılara yönelik sıkı düzenlemeleri (MRL: Maksimum Kalıntı Limiti), Türk tarım ürünlerinin ihracatında engel oluşturmaktadır. 2024 yılında, AB'nin yeni düzenlemeleri ve denetimlerinin artmasıyla birlikte, Türkiye, Avrupa'ya gıda ihraç eden ülkeler arasında, Avrupa Komisyonu tarafından geliştirilen “Gıda ve Yem için Hızlı Alarm Sistemi 2024” verilerine göre, pestisit nedeniyle en çok bildirim alan ikinci ülke olmuştur. Veriler, pestisit kaynaklı bildirimlerin yaklaşık %57'sinin ciddi riskli nitelendirilerek sınırdan çevrildiğine işaret etmektedir. Sınırdan en çok çevrilen ürünlerin başında ise biber ve limon geliyor. 2024 boyunca Avrupa'ya gönderilmek istenen biberler 29 kez sınırdan çevrilirken; onu 23 kez sınırdan çevrilen limon takip etmiştir.

Türkiye'de pestisit kullanımına yönelik yasal düzenlemeler mevcut olsa da, denetimlerin yetersiz olması ve çiftçilerin bilinçsiz kullanımı sorunları devam ettirmektedir. Gıda güvenliği açısından son derece önemli bir sorun olan pestisitlerin kullanımlarının çok sıkı denetlenmesi ve ciddi yaptırımlar uygulanması gerekmektedir.

5. SEKTÖRDE 2025 YILI HEDEFLERİ VE BEKLENTİLERİ

2025 yılı için Türkiye tarım sektöründe teknoloji odaklı dönüşüm, sürdürülebilir üretim, devlet destekleri ve uluslararası rekabet gücünün artırılması gibi temel beklentiler öne çıkmaktadır. Bu gelişmeler, sadece verimliliği artırmakla kalmayıp, aynı zamanda kırsal kalkınma ve gıda güvenliğinin sağlanması gibi stratejik hedeflerin gerçekleştirilmesinde önemli rol oynayacaktır.

Tarım ve Orman Bakanlığı, 2025 yılı için tarım sektöründe çeşitli hedefler belirlemiştir. Bu hedefler arasında üreticilere doğrudan desteklerin artırılması, kırsal kalkınma yatırımlarının genişletilmesi ve tarım sayımı gerçekleştirilmesi bulunmaktadır.

2025 yılında üreticilere doğrudan desteklerin 135 milyar TL'ye çıkarılması ve kırsal kalkınma yatırımlarının artırılarak devam etmesi beklenmektedir.

Tarım Sayımı ve Arazi Toplulaştırma politikası kapsamında 1 Temmuz - 31 Aralık 2025 tarihleri arasında tarım sayımı saha çalışmaları yapılacak ve sonuçlar Haziran 2026'da kamuoyuyla paylaşılacaktır. Ayrıca, 2025 yılında 456 bin hektar alanda arazi toplulaştırma çalışmaları planlanmaktadır.

2025 yılı için Tarım ve Orman Bakanlığı'nın bütçesi %55 oranında artırılarak 438 milyar TL'ye çıkarılmıştır. Bu artışla birlikte, tarımsal desteklerin 135 milyar TL'ye yükseltilmesi ve kırsal kalkınma yatırımlarının hız kesmeden devam etmesi planlanmaktadır.

Hayvancılık alanında, aile işletmeleri, genç ve kadın yetiştiriciler, tarımsal birlik ve kooperatif üyeleri ile gezginci arıcılara ilave destekler verilecektir. Ormancılıkta ise 2025 yılında 500 milyon tohum ve fidan dikimi hedeflenmekte ve orman köylülerine 35 milyar TL destek sağlanması planlanmaktadır. Bu hedefler, Türkiye'nin tarım sektöründe sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek ve üreticilere daha fazla destek sunmak amacıyla belirlenmiştir.

Günümüzde tarım sektöründeki teknolojik gelişmeler, üretim verimliliğini artırmak, kaynakları daha etkili kullanmak ve çevresel sürdürülebilirliği sağlamak açısından büyük önem taşımaktadır. Her geçen gün varlığını her alanda arttıran Yapay Zekâ (AI), Nesnelerin İnterneti (IoT), Blokzincir ve diğer teknolojik gelişmeler tarımsal üretim ve değer zincirinde de önemli yer tutmaktadır. Tarım endüstrisinin bir parçası olan bu yeni teknolojiler sadece üretimi artırmak ve kaynak kullanımını optimize etmekle kalmayıp eş anlı olarak israfı azaltmaya, gıdaların izlenebilirliğinin ve kalitesinin artmasına da katkı sağlayacaktır.

Tarımsal sektör, teknolojinin hızla gelişmesi ve çevresel faktörlerin değişmesiyle birlikte yenilikçi çözümlere ihtiyaç duymaktadır. Tarımsal dönüşüm, bu ihtiyaca cevap vermek için kaçınılmaz hale gelmiştir. Geleneksel tarım metotları yerine, daha verimli ve sürdürülebilir tarım teknikleri üzerine odaklanmak, tarımsal dönüşümün önemli adımlarından biridir. Tarımsal dönüşümün en önemli parçalarından biri, doğa dostu tarım uygulamalarıdır. Kimyasal gübreler yerine organik gübrelerin kullanılması, tarım ilaçlarının kontrollü ve bilinçli bir şekilde kullanılması, toprak ve su kaynaklarının verimliliğinin artırılması gibi uygulamalar, tarımsal dönüşümün olmazsa olmazları arasındadır.

Türkiye'de tarım sektörü, sadece ekonomik büyümenin bir itici gücü değil, aynı zamanda kırsal kalkınma, istihdam, gıda güvenliği ve kültürel mirasın korunması açısından da vazgeçilmezdir. Sürdürülebilir tarım politikaları ve teknolojik yenilikler, bu sektörün gelecekteki önemini daha da artıracaktır.

6. KAYNAKÇA

- “Türkiye’de Tarım Sektörünün Geleceği 2024”, Tarımcebirde, 8 Şubat 2024
<https://tarimcebirde.com.tr/turkiyede-tarim-sektorunun-gelecegi-2024>
- “OECD 54 ülke tarımını ele aldığı 2024 değerlendirme raporunu paylaştı”, Dünya Gazetesi, 6 Kasım 2024 - <https://www.dunya.com/sectorler/tarim/oecd-54-ulke-tarimini-ele-aldigi-2024-degerlendirme-raporunu-paylasti-haberi-752450>
- “Türkiye’nin 2024 Tarım İhracatı: Akıllı Tarım Teknolojileriyle Sürdürülebilir Büyüme”, Farmonaut, 5 Ocak 2025
<https://farmonaut.com/europe/turkiyenin-2024-tarim-ihracati-akilli-tarim-teknolojileriyle-surdurulebilir-buyume/>
- Ali Ekber YILDIRIM, “Tarımda 2024’ün bilançosu ve 2025 beklentileri”, Tarım Dünyası, 02 Ocak 2025
<https://www.tarimdunyasi.net/2025/01/02/tarimda-2024un-bilancosu-ve-2025-beklentileri/>
- İrfan DONAT, “Tarımda 2024’ün riskleri 2025’e devreder mi?”, Bloomberg HT, 07 Ocak 2025
<https://www.bloomberght.com/yorum/irfan-donat/3738635-tarimda-2024un-riskleri-2025e-devreder-mi>
- Kurtuluş MERDAN, “Türkiye’nin Tarım Sektörü: Tarımının Dünü, Bugünü ve Yarını”, Bingöl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Yıl: 2024 Cilt: 8 Sayı:1
- Pelin ÜNKER, “Türkiye Gıda Güvenliği Riskinde Avrupa’da İlk Sırada”, Deutsche Welle, 24.12.2024
<https://www.dw.com/tr/t%C3%BCrkiye-g%C4%B1da-g%C3%BCvenli%C4%9Fi-riskinde-avrupada-ilk-s%C4%B1rada/a-71154044>
- Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü’ne (FAO)
- Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)
- Tarım ve Orman Bakanlığı
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)